

Autumn 2024, Volume 2, Issue 3

The Position of Positivism Philosophy in Nursing: A Narrative Review

Sajjad Ranjbar Kouchaksaraei^{1,2}, Abolfazl Rahgoi³, Ali Akbari², Fahimeh Ghasemi Charati², Somaye Javanmardnejad², Mina Berimavandi², Masoud Fallahi-Khoshknab^{4*}

1. Student Research Committee, University of Social Welfare and Rehabilitation Sciences, Tehran, Iran.

2. Ph.D. Student, Department of Nursing, University of Social Welfare and Rehabilitation Sciences, Tehran, Iran.

3. Instructor, Department of Nursing, University of Social Welfare and Rehabilitation Sciences, Tehran, Iran.

4. Professor, Department of Nursing, University of Social Welfare and Rehabilitation Sciences, Tehran, Iran.

Corresponding Author: Corresponding Author: Masoud Fallahi-khoshknab, Professor, Department of Nursing, University of Social Welfare and Rehabilitation Sciences, Tehran, Iran.

Email: fallahi@uswr.ac.ir

Received: 2025/04/07

Accepted: 2025/08/23

Abstract

Introduction: Nursing, as a discipline with philosophical foundations, is trying to increase knowledge in the profession, improve educational status and clinical practice, and help conduct appropriate research in nursing by using appropriate approaches in its various fields. one philosophical approach relevant to nursing is positivism. The philosophy of positivism emphasizes the observability and measurement of knowledge by recognizing reality as one. So, this study was conducted to examine the position of positivist philosophy in nursing.

Methods: This is a narrative review study. The search strategy in this study was designed using the keywords positivism, nursing education, nursing clinic, nursing research, and nursing administration in Persian and Positivism, Nursing Education, Nursing Practice, Nursing Research, Nursing Administration in English. Searches were conducted without time limits, individually and in combination, using (AND, OR, and NOT) functions in reputable domestic and foreign databases, including PubMed, Scopus, Embase, WOS, Google Scholar, SID, Magiran, and IranDoc. The scientific documents were entered into the study based on the inclusion criteria and analyzed.

Results: In Nursing Education were identified: (1) Facilitating learning in nursing education and emphasizing familiarity with diverse philosophical schools. (2) Challenges in education. In Nursing Practice were revealed: (1) Influencing clinical decision-making and performance (2) Inadequacy in holistic and clinical care provision. In Nursing Research were noted: (1) Contributing to the foundational development of nursing science. (2) The necessity to be informed about each philosophical approach based on research needs and objectives. (3) Paradigm and philosophical shift in nursing from positivism towards alternative schools of thought. (4) The replacement of positivism by post-positivism. (5) Challenges in nursing research. In nursing management, it was also shown as a dominant approach. Also, the paradigm and philosophy shift in nursing from positivism to other schools of thought was also achieved jointly in nursing education, practice, and research.

Conclusion: Positivism, as the predominant theoretical foundation in nursing, has played a important role in nursing education, clinical practice, research, and management. Despite its contributions across multiple dimensions of the profession, this philosophy has encountered significant challenges. Therefore, it is recommended that future studies, while examining the role of positivism in various nursing domains, also explore the expansion of perspectives and the integration of alternative nursing philosophies tailored to current professional needs.

Keywords: Positivism, Nursing Education, Nursing Practice, Nursing Research, Nursing Administration.

جایگاه فلسفه اثبات‌گرایی در پرستاری: یک مقاله مروری روایتی

سجاد رنجبر کوچکسرای^{۱،۲}، ابوالفضل رهگوی^۳، علی اکبری^۲، فهیمه قاسمی چراتی^۲، سمیه جوانمردنژاد^۲،
مینا بریموندی^۲، مسعود فلاحی خشکناپ^{۴*}

۱. کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشگاه علوم توانبخشی و سلامت اجتماعی، تهران، ایران.

۲. دانشجوی دکتری پرستاری، گروه پرستاری، دانشگاه علوم توانبخشی و سلامت اجتماعی، تهران، ایران.

۳. مربی، گروه پرستاری، دانشگاه علوم توانبخشی و سلامت اجتماعی، تهران، ایران.

۴. استاد، گروه پرستاری، دانشگاه علوم توانبخشی و سلامت اجتماعی، تهران، ایران.

نویسنده مسئول: مسعود فلاحی خشکناپ. گروه پرستاری، دانشگاه علوم توانبخشی و سلامت اجتماعی، تهران، ایران.
ایمیل: fallahi@uswr.ac.ir

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۶/۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۱/۱۸

چکیده

مقدمه: پرستاری به‌عنوان یک رشته با مبانی فلسفی در تلاش است که با استفاده از رویکردهای مناسب در حیطه‌های مختلف خود سبب افزایش دانش در حرفه، بهبود وضعیت آموزشی و عملکرد بالینی و نیز کمک به انجام پژوهش‌های مناسب در پرستاری گردد. یکی از رویکردهای فلسفی مورد استفاده در پرستاری، اثبات‌گرایی است. فلسفه اثبات‌گرایی با یکسان دانستن واقعیت بر قابلیت مشاهده و اندازه‌گیری دانش تاکید دارد، لذا این پژوهش با هدف بررسی جایگاه فلسفه اثبات‌گرایی در پرستاری انجام شد.

روش کار: مطالعه حاضر از نوع مروری روایتی بود. استراتژی جستجو در این تحقیق با استفاده از واژگان کلیدی اثبات‌گرایی، آموزش پرستاری، بالین پرستاری، پژوهش پرستاری و مدیریت پرستاری به زبان فارسی و همچنین کلیدواژه‌های Positivism, Nursing Administration, Nursing Education, Nursing Practice, Nursing Research, Nursing Management به زبان انگلیسی طراحی گردید. جستجوها بدون محدودیت زمانی، به‌صورت جداگانه و ترکیبی با بهره‌گیری از عملکردهای AND, OR و NOT در پایگاه‌های اطلاعاتی معتبر داخلی و خارجی از جمله PubMed, Scopus, Embase, WOS, Google Scholar، اسناد علمی یافت‌شده بر اساس معیارهای ورود وارد مطالعه شده و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

یافته‌ها: بر اساس یافته‌ها، در آموزش (۱) کمک به یادگیری در آموزش پرستاری و تاکید بر آشنایی با سایر مکاتب فلسفی (۲) چالش در آموزش مشاهده شد. در بالین (۱) موثر در تصمیم‌گیری و عملکرد بالینی (۲) عدم پاسخگویی در مراقبت کل‌نگر و بالینی یافت گردید. در پژوهش (۱) کمک به توسعه اولیه علم در پرستاری (۲) لزوم آگاهی از هر رویکرد فلسفی بر اساس نیاز و اهداف تحقیق (۳) تغییر پارادایم و فلسفه در پرستاری از اثبات‌گرایی به‌سوی سایر مکاتب (۴) جایگزین‌شدن پسااثبات‌گرایی به‌جای اثبات‌گرایی (۵) چالش در پژوهش‌های پرستاری به‌دست آمد. در مدیریت، به‌عنوان یک رویکرد غالب نشان داده شد. همچنین، تغییر پارادایم و فلسفه در پرستاری از اثبات‌گرایی به‌سوی سایر مکاتب نیز به‌طور مشترک در آموزش، بالین و پژوهش پرستاری حاصل شد.

نتیجه‌گیری: اثبات‌گرایی به‌عنوان زیربنای نظری رایج در پرستاری، نقش محوری در آموزش، بالین، پژوهش و مدیریت پرستاری ایفا کرده است. این فلسفه با وجود کمک به ابعاد مختلف پرستاری با چالش‌هایی نیز مواجه بوده است. از این رو پیشنهاد می‌شود که پژوهش‌های آینده ضمن بررسی نقش اثبات‌گرایی در ابعاد مختلف این حرفه، مطالعاتی را در زمینه گسترش دیدگاه و تلفیق سایر فلسفه‌های پرستاری بر اساس نیازهای کنونی انجام دهند.

کلیدواژه‌ها: اثبات‌گرایی، آموزش پرستاری، پرستاری بالینی، پژوهش پرستاری، مدیریت پرستاری.

اصلی در پرستاری یاد می‌شود. آموزش دانشجویان پرستاری در مراقبت از بیماران، پرستاری بالینی مبتنی بر شواهد و پژوهش‌های کمی در پرستاری از جمله این موارد است (۷)، ۹، ۱۷، ۱۸). امروزه، برخی معتقدند که اثبات‌گرایی در گذشته غالب بوده و اکنون نقدهایی مثل محدودسازی پرستاران به یک علم واحد وارد می‌باشد (۹، ۱۳، ۱۹). از این رو، بر اساس مطالب ذکر شده و با توجه به نقش فلسفه اثبات‌گرایی در پرستاری این مطالعه مروری روایتی با هدف بررسی جایگاه فلسفه اثبات‌گرایی در پرستاری انجام شد.

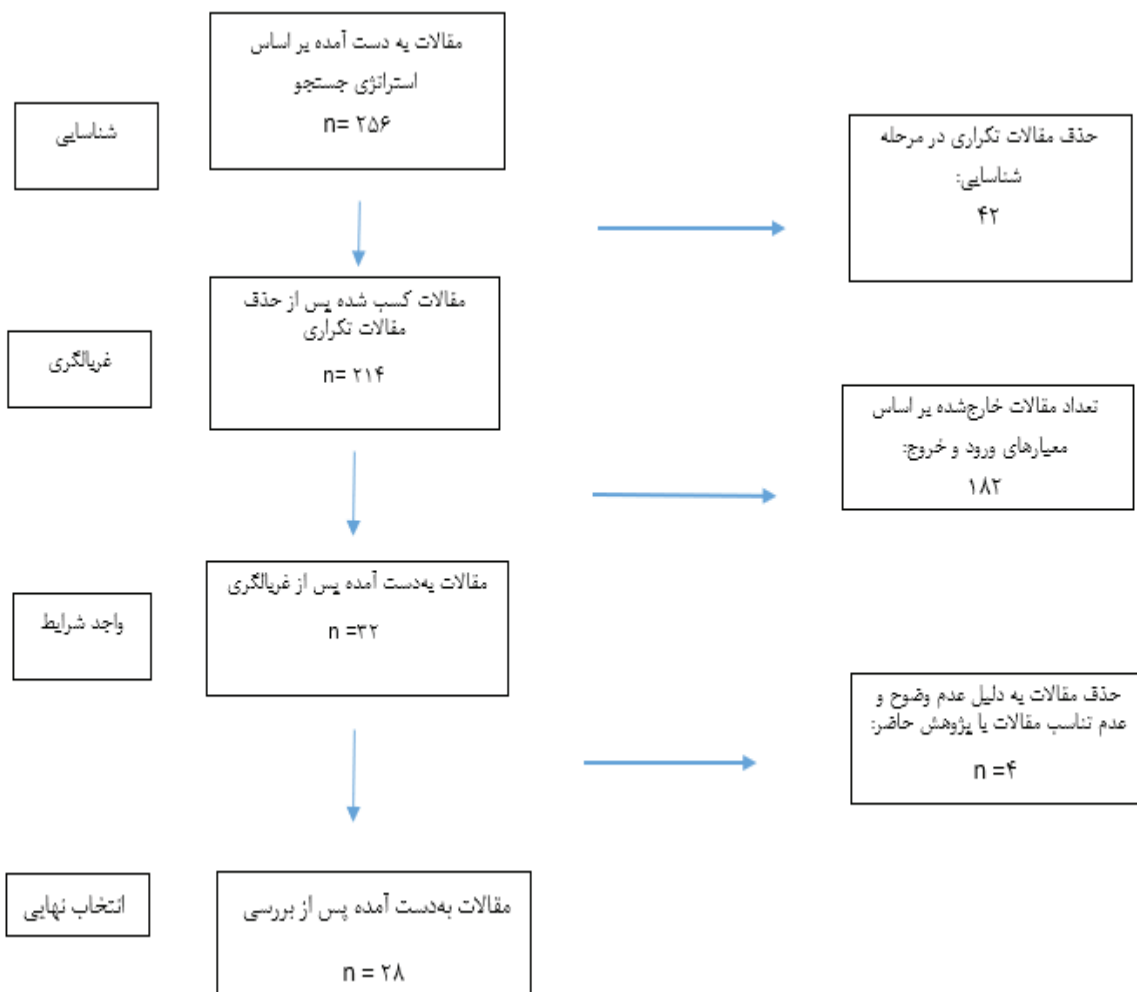
روش کار

طراحی استراتژی جستجو در این پژوهش با بکارگیری کلید واژه‌های فارسی شامل اثبات‌گرایی، آموزش پرستاری، بالین پرستاری، پژوهش پرستاری و مدیریت پرستاری آغاز گردید همچنین از معادل انگلیسی این کلیدواژه‌ها، Positivism, Nursing Education, Nursing Practice, Nursing Research, Nursing Management, Nursing Administration استفاده شد. در ادامه استراتژی جستجو به کمک عملکردهای AND، OR و NOT کلیدواژه‌های ذکر شده به‌طور جداگانه و ترکیبی در پایگاه‌های استنادی معتبر داخلی مانند SID، Magiran، IranDoc و نیز پایگاه‌های استنادی معتبر خارجی مانند PubMed، Scopus، Embase، WOS، Google Scholar جستجو شدند. با هدف دسترسی به محتوایی پربارتر، جستجوها بدون محدودیت زمانی تا سال ۲۰۲۴ انجام گردید. معیارهای ورود مقالات به تحقیق مروری حاضر شامل ارتباط موضوعی نزدیک مقالات با هدف تحقیق، دسترسی به چکیده یا تمام متن مقالات و همچنین دارا بودن حداقل چکیده به زبان‌های فارسی یا انگلیسی در اسناد علمی بود. معیار خروج نیز شامل مقالات در حال چاپ بوده‌است. در ابتدا، تعداد ۲۵۶ سند علمی یافت شد و پس از طی مراحل جستجو، تعداد ۲۸ مقاله وارد تجزیه و تحلیل نهایی شدند. مقالات یافت‌شده بین سال‌های ۱۹۹۰ الی ۲۰۲۳ به چاپ رسیده بودند. نمودار ۱ نحوه انتخاب و بررسی اسناد را نشان داده است.

پرستاری به عنوان یک رشته با مبانی فلسفی، ترکیبی از علم و هنر است. دانش و تئوری‌های این رشته بر اساس دیدگاه‌های مختلف فلسفی پایه‌ریزی شده است (۱-۳). فلسفه نقشی غیرقابل انکار در حرفه پرستاری دارد. اهمیت فلسفه در پرستاری سبب‌شده تا از مکاتب مختلف آن در توسعه این حرفه بکار گرفته شود (۴-۶).

از دیدگاه تاریخی، اثبات‌گرایی رویکردی قدیمی و غالب در فلسفه علم محسوب می‌شود که به تفکرات آگوست کنت باز می‌گردد (۷، ۸). این اصطلاح، دانش را امری قابل مشاهده و عینی می‌داند که بر اثبات یا رد فرضیه متمرکز است. در اثبات‌گرایی حقیقت قابل اثبات بوده و واقعیت برای همه یکسان است که قابل مشاهده و اندازه‌گیری می‌باشد (۹-۱۱). باید توجه داشت که این رویکرد محدود به اعمال ریاضی نیست بلکه اثبات‌گرایی در پژوهش‌های خود در پی آن است تا بتواند از واقعیتی عینی، دانش مطلق را کشف نماید (۱۲، ۱۳). این رویکرد با تبعیت از فرایندی خطی بر این باور است که اختلافات علمی به جای حدس، گمان و قضاوت انسانی باید به روش علمی و با شواهد تجربی رفع گردد (۱۳). در روش‌شناسی اثبات‌گرایانه امکان توصیف، ثبت، توضیح علی پدیده‌ها و ارتباط بین متغیرها وجود دارد که هدف آن تبیین واقعی از علت و معلول است که غیرقابل تغییر باشند (۱۳، ۱۴). همچنین، توجه این رویکرد بر راستی‌آزمایی فرضیه، تکرار یافته‌ها و قابلیت تعمیم‌پذیری است که به صورت علمی درک می‌گردد (۱۵، ۱۶).

اثبات‌گرایی در پرستاری به «یادداشت‌هایی در مورد پرستاری» از فلورانس نایتینگل بازمی‌گردد. ثبت مداخلات توسط نایتینگل به عنوان داده‌های قابل مشاهده در چارچوب اثبات‌گرایی انجام شد. این فلسفه ضمن کمک به نایتینگل برای خروج پرستاری از فرم سنتی خود، زمینه‌ساز ورود آن به علوم سلامتی شد (۹). در طی سالیان طولانی، فلسفه اثبات‌گرایی توانست نقش مهمی را در آموزش، بالین و پژوهش پرستاری ایفا کند که از آن به‌عنوان یک جریان

نمودار ۱: نحوه انتخاب و بررسی اسناد علمی بر اساس پریزما

یافته‌ها

براساس یافته‌های حاصل از این پژوهش تعداد ۲۸ مقاله در ارتباط با جایگاه فلسفه اثبات‌گرایی در پرستاری یافت شد که ۱۲ مقاله در حوزه پژوهش، ۵ مقاله در بالین، ۴ مقاله در آموزش، ۳ مقاله در مدیریت و ۴ مقاله نیز به بیش از یک حوزه پرداختند.

در زمینه آموزش، کاستا و همکاران (۲۰۱۷) و محمدنژاد و همکاران (۲۰۲۲) به ترتیب دریافتند که فلسفه اثبات‌گرایانه برای آموزش و یادگیری در کسب مهارت و شایستگی‌های پرستاری تأثیر بسزایی ایفا می‌کند و همچنین به یادگیری و بررسی ابعاد فیزیولوژیک بیماران و نیز داده‌های قابل اندازه‌گیری آنان در دانشجویان پرستاری کمک شایانی می‌نماید. هرچند برای یادگیری و آموزش بهتر باید سایر فلسفه‌ها نیز بکارگرفته شود (۲۰، ۱۷). با این حال، سایر

پژوهش‌های یافت شده بر عدم تأثیر مثبت این رویکرد در آموزش پرستاری تأکید داشتند (۲۱-۲۳). به گونه‌ای که سوئینی (۱۹۹۰) شدت معلم محوری در این روش را مورد نقد قرار داد (۲۴) و ماهارا (۱۹۹۸) نیز بر کاهش روابط دانشجو با مدرس و همچنین کاهش یادگیری اشاره نمود (۲۵). در بالین، اثبات‌گرایی با ایجاد پیوند بین عمل و پژوهش‌های پرستاری سبب ارتقا فعالیت‌های بالینی پرستاران می‌گردد (۹). این فلسفه در مراقبت‌های پرستاری از دهان و دندان در بخش‌های مراقبت ویژه غالب است و با همراهی رویکرد تفسیری-ساختارگرایانه می‌تواند به بهبود قضاوت‌های بالینی در پرستاران کمک نماید و منجر به تقویت عملکردهای حرفه‌ای گردد (۲۶). کریشمن (۲۰۱۸)، اعتقاد داشت که ترکیب رویکرد اثبات‌گرایانه با شهودی به تصمیم‌گیری بالینی در حرفه پرستاری کمک می‌نماید (۲۷)

محققان و دانشجویان پرستاری در پذیرش چنین رویکردی باید با دقت بیشتری عمل کنند (۱۲). ماهیت انسان‌گرایی در پرستاری نیز یکی دیگر از علل حرکت از اثبات‌گرایی به‌سوی انسان‌گرایی است که تضاد بین این دو رویکرد، عاملی در راستای عدم ادغام علم و هنر در پرستاری می‌باشد (۳۳، ۳۴). ازدمیر و همکاران (۲۰۲۲) نیز معتقدند که به‌دلیل عدم توجه اثبات‌گرایی به ارزش‌های انسانی، مراقبتی و تمرکز بر داده‌های عددی باید از رویکرد پسااثبات‌گرایی و نیز روش‌های کیفی در مطالعات بهره‌گیرند (۳۵). توجه به پسااثبات‌گرایی به‌جای اثبات‌گرایی در مطالعات دیگر نیز به پرستاران پیشنهاد شده است (۳۶، ۳۷). کولمن (۲۰۱۹) با مقایسه بین این رویکرد با رئالیسم انتقادی، آن را به‌عنوان فلسفه مناسب‌تری برای تحقیق پرستاری عنوان نمود (۱۳) اما یانگ و همکاران (۲۰۰۸) برخی از رویکردهای روش‌های کیفی را انعکاس‌دهنده اثبات‌گرایی می‌دانستند (۷) و پالی (۲۰۰۱) نیز اعتقاد داشت که اثبات‌گرایی با وجود برخی شکست‌ها، همچنان مفید و موثر است (۳۷).

براساس تحقیقات، مدیریت پرستاری بیشتر با استفاده از رویکرد اثبات‌گرایانه صورت می‌گیرد و بر ساختارهای سازمانی این حرفه حاکم است و حرکت مورد انتظار برای خروج از این رویکرد به‌کندی در حال انجام می‌باشد. وال (۲۰۱۰) به نقش منفی ساختارهای سازمانی اثبات‌گرایی در وضعیت نامطلوب پرستاران بیمارستان اشاره نمود (۱۸، ۳۸). همچنین، بیشتر تولید دانش در مدیریت پرستاری نیز با استفاده از روش‌های اثبات‌گرایانه بوده است (۳۹). جدول ۱ به خلاصه این نتایج پرداخته است.

اما پژوهشی دیگر برخلاف نظر مطالعه مذکور، اثبات‌گرایی را در تضاد با رویکرد شهودی قلمداد کرد و آن را برای فعالیت‌های بالینی پرستاری مناسب ارزیابی نکرد، زیرا مراقبت‌های پرستاری کل‌نگر است (۲۸). روزا (۲۰۱۹) ضمن اشاره به کل‌نگری در مراقبت‌های پرستاری اثبات‌گرایی را در این عمل دارای تزلزل دانسته و رویکرد پست‌مدرنیسم را برای فعالیت‌های بالینی پرستاری پیشنهاد کرده است (۲۹). یک مطالعه از عدم تاثیر این رویکرد در بخش مراقبت از بیماران روان حکایت داشت (۳۰) و برخی دیگر از پژوهش‌ها به تغییر پارادایم در حرفه و عدم اثرگذاری اثبات‌گرایی در بالین پرستاری اشاره داشتند (۲۱-۲۳).

در زمینه پژوهش پرستاری، لاندورس-اولورا و همکاران (۲۰۰۹) اثبات‌گرایی را رویکرد غالب در پژوهش‌های پرستاری نامیدند و اذعان داشتند که این رویکرد نقش مثبتی را در پژوهش‌های این حرفه ایفا می‌نماید (۹). رایان (۲۰۱۸) تاکید کرد که محققان پرستاری با رویکردهای این رشته از جمله اثبات‌گرایی آشنا شوند تا علاوه بر آشنایی با رویکردهای مهم حرفه، بتوانند بر اساس اهداف پژوهشی خود، رویکرد مناسب تحقیق را برگزینند (۱۰). ویور و همکاران (۲۰۰۶) با بررسی سیر تحول سه رویکرد، هیچکدام از رویکردهای اثبات‌گرایانه، پسااثبات‌گرایانه و تفسیری را در پژوهش‌های پرستاری برتر ندانستند (۱۵). از سوی مقابل برخی دیگر از محققان بر این باورند که چنین رویکردی با وجود کمک به تحقیقات پرستاری و توسعه علم و دانش در این حرفه، دارای محدودیت نیز می‌باشد به طوری که امروزه تاثیر آن بر پژوهش‌های پرستاری کاهش یافته است (۲۱، ۳۱-۳۳) و

جدول ۱: خلاصه مقالات به دست آمده از پژوهش

نویسنده و سال	عنوان	نتایج
برناردینو (۲۰۲۳)	Beyond positivism and interpretivism: An invitation to political competency in nursing	با وجود کمک تحقیقات پرستاری در شناسایی عناصر نابرابری‌های اجتماعی و سیاسی در این حرفه، محدودیت‌های رویکردهای اثبات‌گرایی و تفسیرگرایانه خود سبب تداوم نابرابری‌های موجود شده است. در این شرایط درک انتقادی از عناصر نابرابری‌ها و شایستگی سیاسی به رفع محدودیت‌های این دو رویکرد کمک کرد (۳۱).
محمدنژاد و همکاران (۲۰۲۲)	Positivism Epistemology Critique in Nursing Students Education	اثبات‌گرایی به یادگیری فرایند ارزیابی و بررسی ابعاد فیزیولوژیک بیماران در دانشجویان پرستاری کمک می‌کند. با این حال یادگیری سایر مکاتب فلسفی نیز در این امر ضرورت دارد (۱۷).
ازدمیر و همکاران (۲۰۲۲)	Positivism and Nursing: The Effect of Positivist Paradigm on Nursing Science	توجه رویکرد اثبات‌گرایی به‌جای ارزش‌های انسانی، مراقبتی، افکار، تجربیات و احساسات بر شاخص‌های کمی و داده‌های عددی می‌باشد. امروزه پسااثبات‌گرایی مبتنی بر انسان و مراقبت بیشتر در حوزه پرستاری استفاده می‌شود لذا پژوهشگران پرستاری بالینی و دانشگاهی باید به‌جای رویکردهای متمرکز بر اعداد، ضمن آگاهی از رویکردهای مختلف تحقیق از جمله روش‌های کیفی به انجام تحقیقات در این راستا و پیشبرد علوم پرستاری کمک نمایند (۳۵).

پرستاران به کمک پست مدرنیسم توانستند در تصمیم‌گیری مراقبت‌های بهداشتی بیماران آفریقایی-آمریکایی، آنان را به عنوان یک فرآیند کل نگر در فرد و قابل افتراق از سایر بیماران در نظر بگیرند تا نیازهای این افراد را بهتر شناسایی کنند درحالی که اثبات‌گرایی در شناسایی و کنترل تجربه کل‌نگر بیماران متزلزل است (۲۹).	Healthcare Decision-Making of African-American Patients: Comparing Positivist and Postmodern Approaches to Care	روزا (۲۰۱۹)
در پژوهش‌های پرستاری، رئالیسم انتقادی رویکرد مناسب‌تری نسبت به اثبات‌گرایی می‌باشد (۱۳).	An examination of positivist and critical realist philosophical approaches to nursing research	کولمن (۲۰۱۹)
در عصر کنونی، پس‌اثبات‌گرایی جایگزین اثبات‌گرایی شده و اثربخشی اثبات‌گرایی به‌عنوان الگوی مناسب در پژوهش‌های پرستاری کاهش یافته است (۳۳).	The redundancy of positivism as a paradigm for nursing research	کوری و همکاران (۲۰۱۹)
محققان پرستاری باید با آگاهی از هدف تحقیقات و همچنین شناسایی نقاط قوت و ضعف رویکردهای این حرفه از جمله (اثبات‌گرایی، تفسیرگرایی و انتقادی) بتوانند قبل از شروع پژوهش، تصمیم درستی در جهت استفاده از رویکرد تحقیقاتی خود اتخاذ نمایند. (۱۰).	Introduction to positivism, interpretivism and critical theory	ریان (۲۰۱۸)
مدل اثبات‌گرایی و شهودی در تصمیم‌گیری‌های بالینی پرستاری برای شرح فرایند پویایی کفایت می‌نمایند (۲۷).	A philosophical analysis of clinical decision making in nursing	کریشنان (۲۰۱۸)
اثبات‌گرایی به‌عنوان یکی از شاخص‌های آموزشی و ایده‌های راهنما برای آموزش پرستاری در کسب مهارت و شایستگی‌های لازم در این حرفه محسوب می‌شود اما موسسات آموزشی، اساتید و دانشجویان با توجه به چالش‌هایی مثل الگوهای سخت آموزشی باید ضمن تأمل بر آن در پی غلبه بر چنین مشکلاتی باشند (۲۰).	Positivism and complexity: interfaces and influences in the educational context in the undergraduate nursing program	کاستا (۲۰۱۷)
بیشتر تولید دانش در زمینه مدیریت پرستاری با استفاده از رویکردهای کمی، توصیفی، مقطعی با رویکرد اثبات‌گرایانه است (۳۹).	Research methods used in the production of knowledge on nursing administration	سیلوا دمنس و همکاران (۲۰۱۵)
نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که در پرستاری بیشتر رویکردهای تحقیقاتی و مدیریتی از اثبات‌گرایی استفاده کردند. مشکلات موجود در ساختارهای سازمانی بر وضعیت شغلی پرستاران نقش منفی داشته است (۳۸).	Critical perspectives in the study of nursing work	وال (۲۰۱۰)
اثبات‌گرایی به‌عنوان جریانی غالب در پرستاری در عملکرد و پژوهش این حرفه موثر است. این رویکرد توسط مدل‌های نظری پرستاری در تحقیق مورد استفاده قرار می‌گیرد که با ایجاد پیوند بین عمل و پژوهش‌های مبتنی بر اثبات‌گرایی، بر دانش و عملکردهای بالینی نیز نقش‌آفرینی می‌کند (۹).	Influence of positivism on nursing research and practice	لاندروس اولورا و همکاران (۲۰۰۹)
با وجود اینکه در پرستاری بیشتر محققین کمی‌گرا به اثبات‌گرایی که از آن به‌عنوان شناخت‌شناسی در پژوهش‌های کمی یاد شده گرایش دارند، اما برخی از روش‌های تحقیقات کیفی نیز بازتاب‌دهنده شماری از چشم‌اندازهای اثبات‌گرایی هستند. همچنین پژوهشگران مبتدی ضمن آشنایی با رویکردهای مختلف روش‌شناسایی کمی و کیفی باید زمینه فلسفی تحقیق را تعیین نمایند (۷).	The relationship between qualitative research and positivism	یانگ و همکاران (۲۰۰۸)
از آنجایی که تخصص در پرستاری به مراقبت‌های فردی و کل نگر توجه دارد استفاده از رویکرد شهودی مناسب است و اصول اثبات‌گرایی، هنر شهودی را از بین می‌برد (۲۸).	From expert to tasks, expert nursing practice redefined?	کریستنسن و همکاران (۲۰۰۶)
با بررسی و مقایسه سیر تحول اثبات‌گرایی، پس‌اثبات‌گرایی و تفسیری این نتیجه حاصل شد که در تحقیقات هیچکدام بر دیگری ارجحیت ندارند و پژوهشگران پرستاری باید از مزایا و محدودیت هریک بر اساس نیاز تحقیق خود آگاه باشند (۱۵).	Understanding paradigms used for nursing research	ویور و همکاران (۲۰۰۶)
فلسفه غالب در مراقبت از دهان بیماران بخش مراقبت ویژه رویکرد اثبات‌گرایانه است که پرستاران برای قضاوت‌های ارزشی خود علاوه بر این رویکرد از رویکرد تفسیری-ساخت‌گرایانه نیز کمک می‌گیرند که این امر بیانگر ضرورت استفاده از فلسفه، دانش و تنوعی در تقویت عملکرد پرستاری می‌باشد (۲۶).	A critical analysis of the philosophy, knowledge and theory underpinning mouth care practice for the intensive care unit patient	ویلکین (۲۰۰۲)

وال و همکاران (۲۰۰۲)	The Unrecognized Paradigm Shift in Nursing: Implications, Problems, and Possibilities	تغییر پارادایم علمی از اثبات‌گرایی به پستمدرنیسم و نئومدرنیسم حوزه‌های آموزش، بالین و پژوهش پرستاری تحت تاثیر قرار می‌دهد. با وجود کمک‌های اثبات‌گرایی به توسعه علم پرستاری، وجود پدیده‌های چندوجهی و پویا در پرستاری موجب تغییر پارادایم و اثرگذاری بر آموزش، بالین و پژوهش در این حرفه شد (۲۱).
پالی (۲۰۰۱)	Positivism and qualitative nursing research	با وجود تضاد میان پژوهشگران کیفی با اثبات‌گرایی، اثبات‌گرایان و محققان کیفی هر دو طرفدار ویژگی‌های یکسانی هستند اما اثبات‌گرایان برخلاف پژوهشگران کیفی علوم طبیعی و اجتماعی را از دیدگاه روش‌شناسی یکسان می‌دانند حتی با این وجود در صورت شکست اثبات‌گرایی در علوم طبیعی، می‌توان از آن در علوم اجتماعی بهره‌مند شد (۳۷).
جانسون (۱۹۹۹)	Observations on positivism and pseudoscience in qualitative nursing research	بهرتر است که دانشجویان و پژوهشگران پرستاری در پذیرش غیرانتقادی تحقیقاتی که به مرزهای شبه علم یا به علوم سخت نزدیک هستند، با احتیاط عمل کنند (۱۲).
ماهارا (۱۹۹۸)	A perspective on clinical evaluation in nursing education	ارزبابی بالینی دانشجویان پرستاری با روش صرفاً اثبات‌گرایی دارای محدودیت‌هایی می‌باشد که روابط مدرس با دانشجو و یادگیری را کاهش می‌دهد (۲۵).
کلارک (۱۹۹۸)	The qualitative-quantitative debate: moving from positivism and confrontation to post-positivism and reconciliation	انتقادات به فلسفه اثبات‌گرایی، یک فلسفه جایگزین به نام پسااثبات‌گرایی را به عنوان جایگزین مطرح می‌کند که قادر است زیربنای پژوهش‌های تجربی بوده و فاقد بسیاری از نارسایی‌ها در اثبات‌گرایی است. همچنین بر درک هرچه بهتر پسااثبات‌گرایی و آگاهی از ماهیت سوالات تحقیقی تاکید می‌گردد (۳۶).
هولمس (۱۹۹۶)	Resistance to positivist science in nursing: An assessment of the Australian literature	این پژوهش ضمن تاکید بر تفکر فرا اثبات‌گرایی در پرستاران، اشاره دارد که باید پرستاران از رویکردهای اثبات‌گرایی اجتناب نماید. همچنین پرستاران استرالیایی به خوبی در رویکردهای غیراثبات‌گرایانه پیشروی کردند و باید به این امر ادامه دهند (۲۲).
د آلمیدا و همکاران (۱۹۹۶)	Nursing research and positivism	اثبات‌گرایی به گسترش علم و دانش در پرستاری کمک شایانی نموده است اما با توجه به ظهور رویکردهای دیگر در روش‌شناختی پرستاری باید نقد و بررسی بیشتری در این زمینه پرداخته شود (۳۲).
پالایه (۱۹۹۵)	Humanism and positivism in nursing: contradictions and conflicts	پرستاری بر مبنای یک فلسفه انسانی است که از سویی اثبات‌گرایی را نیز به ارث برده است، تضادهای بین فلسفه انسان‌گرایانه با اثبات‌گرایانه مانعی در ادغام علم و هنر پرستاری می‌باشد از این رو علم پرستاری به تعریف مجدد و تغییر پارادایم نیاز دارد (۲۳).
رز و همکاران (۱۹۹۵)	Academic rigour in the lived experience of researchers using phenomenological methods in nursing	روش پدیدارشناسی می‌تواند ابزاری مهم در اصلاح تحقیقات پرستاری باشد، زیرا پرستاری از الگوی اثبات‌گرایی به انسان‌گرایی حرکت می‌کند (۳۴).
چانگ و همکاران (۱۹۹۴)	The influence of positivistic thought on nineteenth century asylum nursing	بر اساس نتایج این مطالعه، از اثبات‌گرایی در مراقبت پرستاری از بیماران روان استفاده شد که این رویکرد موثر نبود (۳۰).
ویلسون (۱۹۹۲)	Paradigms and nursing management, analysis of the current organizational structure in a large hospital	این مطالعه موردی نشان داد که پارادایم اثبات‌گرایی در ساختار سازمانی پرستاری رایج است اما شواهدی مبنی بر تغییر سبک مدیریتی مشاهده نشد. با توجه به تغییرات کند، حرکت از اثبات‌گرایی در مدیریت ساختار بیمارستان به‌کندی انجام می‌گردد (۱۸).
سویینی (۱۹۹۰)	The learner-centredness of two registered general nursing and two registered mental nursing courses as perceived by third-year nursing students	نتایج این تحقیق حاکی از معلم‌محور بودن شدید آموزش در دوره پرستاری بود و تنوع رویکردهای آموزشی نیز محدود بود، به‌گونه‌ای که به رویکرد اثبات‌گرایانه به‌جای نسبی‌گرایی تمایل داشت (۲۴).

جایگاه کلی اثبات‌گرایی در پرستاری

جدول ۲ به این موارد اشاره شده است.

بر اساس نتایج، ۵ طبقه و ۱۱ زیرطبقه یافت شد که در

جدول ۲: تعیین طبقات و زیر طبقات با در نظرگیری تعداد و درصد مقالات در هر طبقه

طبقه	زیر طبقه	تعداد	درصد	پژوهشگر / پژوهشگران
آموزش	کمک به یادگیری در آموزش پرستاری و تاکید بر آشنایی با سایر مکاتب فلسفی	۲	۷٪	محمدنژاد و همکاران (۲۰۲۲) (۱۷) کاستا (۲۰۱۷) (۲۰)
	چالش در آموزش	۳	۱۱٪	کاستا (۲۰۱۷) (۲۰) ماهرا (۱۹۹۸) (۲۵) سویینی (۱۹۹۰) (۲۴)
	موثر در تصمیم‌گیری و عملکرد بالینی	۳	۱۱٪	کریشن (۲۰۱۸) (۲۷) لاندروس اولورا و همکاران (۲۰۰۹) (۹) ویلکین (۲۰۰۲) (۲۶)
بالین	عدم پاسخگویی در مراقبت کل‌نگر و بالینی	۳	۱۱٪	روزا (۲۰۱۹) (۲۹) کریستنسن و همکاران (۲۰۰۶) (۲۸) چانگ و همکاران (۱۹۹۴) (۳۰)
	کمک به توسعه اولیه علم در پرستاری	۳	۱۱٪	لاندروس اولورا و همکاران (۲۰۰۹) (۹) وال و همکاران (۲۰۰۲) (۲۱) د آلمیدا و همکاران (۱۹۹۶) (۳۲)
پژوهش	لزوم آگاهی از هر رویکرد فلسفی بر اساس نیاز و اهداف تحقیق	۳	۱۱٪	ریان (۲۰۱۸) (۱۰) یانگ و همکاران (۲۰۰۸) (۷) ویور و همکاران (۲۰۰۶) (۱۵)
	تغییر پارادایم و فلسفه در پرستاری از اثبات‌گرایی به‌سوی سایر مکاتب	۸	۲۹٪	ازدمیر و همکاران (۲۰۲۲) (۳۵) کولمن (۲۰۱۹) (۱۳) کوری و همکاران (۲۰۱۹) (۳۳) وال و همکاران (۲۰۰۲) (۲۱) کلارک (۱۹۹۸) (۳۶) هولمس (۱۹۹۶) (۲۲) پلایله (۱۹۹۵) (۲۳) رز و همکاران (۱۹۹۵) (۳۴)
	جایگزین‌شدن پس‌اثبات‌گرایی به‌جای اثبات‌گرایی	۴	۱۴٪	ازدمیر و همکاران (۲۰۲۲) (۳۵) کوری و همکاران (۲۰۱۹) (۳۳) کلارک (۱۹۹۸) (۳۶) هولمس (۱۹۹۶) (۲۲)
مدیریت	چالش در پژوهش‌های پرستاری	۳	۱۱٪	برناردینو (۲۰۲۳) (۳۱) جانسون (۱۹۹۹) (۱۲) پلایله (۱۹۹۵) (۲۳)
	رویکرد غالب در مدیریت پرستاری	۲	۷٪	سیلوا دمنسز (۲۰۱۵) (۳۹) وال (۲۰۱۰) (۳۸) ویلسون (۱۹۹۲) (۱۸)
آموزش، بالین و پژوهش	تغییر پارادایم و فلسفه در پرستاری از اثبات‌گرایی به‌سوی سایر مکاتب	۳	۱۱٪	ازدمیر و همکاران (۲۰۲۲) (۳۵) کوری و همکاران (۲۰۱۹) (۳۳) کلارک (۱۹۹۸) (۳۶) هولمس (۱۹۹۶) (۲۲)

بحث

این مطالعه با هدف جایگاه فلسفه اثبات‌گرایی در پرستاری انجام شد. در حوزه آموزش پرستاری، اثبات‌گرایی به‌عینیت پرداخته و مدرسین اثبات‌گرا در آموزش پرستاری علاوه بر

تمایل به واقعیت عینی، بر وفاداری به پارامترهای فیزیکی در وضعیت بیمار تاکید دارند تا این پارامترها کاملاً انعکاس‌دهنده وضعیت بیمار باشند و در ارزیابی‌های تدریس از ابزارهای کمی بهره می‌برند. فراگیران پرستاری نیز در

نمی‌پذیرند (۴۸، ۴۹). به گونه‌ای که یک پژوهش مروری از تصور برتری اثبات‌گرایی در فعالیت‌های مبتنی بر شواهد ابراز نگرانی نمود (۵۰). از آنجایی که عملکردهای مراقبتی پرستاران در بالین برای هر بیمار منحصر به فرد بوده و کل‌نگر می‌باشد، اثبات‌گرایی نمی‌تواند در فعالیت‌های بالینی به‌طور کامل موثر باشد (۲۸، ۲۹). همچنین در روانپرستاری نیز این رویکرد سهم عمده‌ای در عملکرد آن نداشته است (۵۱). اما سابقه غالب بودن اثبات‌گرایی از قرن پیش در پرستاری سبب شده که این رویکرد همچنان جایگاه مهمی در علم و عملکرد این حرفه بگذارد به‌طوری که در پرستاری مبتنی بر شواهد، استانداردهای عملی حرفه و تشخیص‌های پرستاری نمایان شده است (۵۲). در واقع با توجه به انسانی بودن حرفه پرستاری، رویکرد اثبات‌گرایانه نه به‌تنهایی بلکه به کمک سایر رویکردهای انسان‌محور می‌تواند به‌طور مکمل با یکدیگر عمل نمایند و در تصمیم‌گیری‌های بالینی موثر واقع شوند (۳۵، ۵۳).

در حوزه پژوهش، با توجه به گستردگی جهانی اثبات‌گرایی در محیط‌های دانشگاهی، معمولاً این فلسفه برای آزمودن فرضیه‌ها در تحصیلات تکمیلی مورد استفاده قرار می‌گیرد (۵۴). از آنجا که تاکید مکتب اثبات‌گرایی بر تحلیل داده‌های کمی است (۵۵)، بسیاری از پژوهشگران کمی‌گرا در حوزه پرستاری از این رویکرد در تحقیقات خود استفاده می‌کنند (۷). با این حال، تضادهای ایجادکننده اثبات‌گرایی با ماهیت انسان‌گرایانه پرستاری، نگرانی‌هایی را در میان پژوهشگران این حرفه در زمینه بکارگیری اثبات‌گرایی در تحقیقات به وجود آورده است (۲۳). مارگارت نیومن در تئوری خود از اثبات‌گرایی استفاده کرد اما در ادامه آن را روشی ناسازگار در پژوهش خود دانست (۴۸). با وجود اینکه پرستاری در ابتدای راه خود بر رویکرد اثبات‌گرایی تاکید داشت اما بعداً تمرکز مطلق خود را از این رویکرد کاهش داد (۴۴). همان‌طور که اشاره شد، امروزه اثبات‌گرایی به‌طور فزاینده مورد استفاده واقع نمی‌شود و اثر آن در پژوهش‌های پرستاری کاهش یافته‌است، به‌طوری که این رویکرد را شکست‌خورده قلمداد می‌کنند (۵۶). حتی این دیدگاه وجود دارد که در پرستاری پژوهش‌هایی که تحت عنوان اثبات‌گرایی از آنان یاد می‌شود از نوع اثبات‌گرایی نیست و به علت سادگی در تقسیم‌بندی در این طیف قرار دارند (۳۳). به‌عنوان مثال مفروضات اصلی کارآزمایی بالینی تصادفی بین اثبات‌گرایی و پساثبات‌گرایی مشترک است و این نوع روش می‌تواند

یادگیری برخی از مباحث تئوری و بالینی مثل درک ریتم قلبی بر اساس نوار قلب، تعداد ضربان قلب، تعداد تنفس و غیره بر مبنای فلسفه اثبات‌گرایی آموزش می‌بینند (۱۷، ۲۷، ۴۰). بر این اساس آموزش پرستاری نیز از رویکرد اثبات‌گرایانه شروع به تکامل یافته است (۴۱) به گونه‌ای که اثبات‌گرایی به‌عنوان یکی از روش‌های دانستن هنوز بر رشد علمی و آموزش این حرفه موثر بوده است (۲۱)، اما اعتقاد اثبات‌گرایی به صرف یک واقعیت واحد از طریق مشاهده جهان، با انجام تعلیم و تربیتی سازنده در تضاد خواهد بود (۴۲). از این‌رو، توجه بیش‌از حد به اثبات‌گرایی در آموزش پرستاری می‌تواند بر تفکر افراد به پدیده‌های انتزاعی تأثیر منفی داشته باشد (۱۷) زیرا رویکردهای اثبات‌گرایی در ارزیابی فرآیندهایی با نتایج ذهنی دچار چالش هستند (۴۳). با وجود محدودیت‌های اثبات‌گرایی در عدم شناسایی اندیشه و رفتارهای انسانی، این فلسفه می‌تواند به کمک آمار و با معناداری به اعداد سبب پیشرفت دانش پرستاری در سایه اثبات‌گرایی گردد (۳۱).

در حیطه بالینی، پرستاری در ابتدای شکل‌گیری جهت کسب جایگاه علمی برای خود و متمایز شدن از حرفه پزشکی از رویکرد اثبات‌گرایانه در عمل استفاده نمود. تأثیرات اثبات‌گرایی در تئوری‌های اورم، روی و تشخیص پرستاری و استانداردهای تمرینی در پرستاری قابل رویت است (۱۵). در مورد استفاده از این رویکرد در بالین، می‌توان به نقش پرستاری مبتنی بر شواهد در این حوزه توجه داشت که به حل مشکلات بالینی کمک می‌نماید. پرستاران در تلاش هستند تا عملکرد مفیدی در بالین داشته باشند و برای رسیدن به این امر، به شاخص‌های کمی برای لمس نتایج نیاز دارند. در پرستاری مبتنی بر شواهد گرایش به داده‌های آزمایشی وجود دارد که اثبات‌گرایی به این مهم کمک خواهد کرد. از این‌رو، رویکرد اثبات‌گرایانه در مراقبت‌های پرستاری از پاسخ مناسب به وضعیت سلامتی و بیماری پشتیبانی می‌نماید تا تأثیر مراقبت‌های پرستاری را به نمایش بگذارد. برخی پژوهشگران ادعا دارند که این رویکرد می‌تواند شواهد مناسبی برای برخی از مداخلات پرستاری را در دسترس قراردهد (۹، ۱۴، ۴۴-۴۶). در واقع اثبات‌گرایی می‌تواند با بهره‌گیری از استدلال‌های علمی و عینی به حیطه سلامت کمک نماید (۴۷). این رویکرد در پرستاری مبتنی بر شواهد نیز وجود دارد که البته منتقدان، حضور صرف چنین رویکردی را در پرستاری مبتنی بر شواهد

در پارادایم پسااثبات‌گرایانه قرار گیرد (۳۳) اما از سوی دیگر، پیرسون معتقد است اثبات‌گرایی در پژوهش‌های پرستاری گاهی به دلایل نادرست رد می‌شود و کتب آموزشی موثر در پژوهش‌های پرستاری به رد زیربنایی این رویکرد گرایش دارند وی بر این باور است که اگر تعریف درستی از اثبات‌گرایی داشته باشیم احتمالاً چنین چیزی رخ نخواهد داد (۵۷). نباید فراموش کرد که اندیشه‌های اثبات‌گرایی بالغ‌بر یک قرن در پژوهش‌های بالینی به‌عنوان رویکرد غالب بوده است (۸) و هنوز هم در تحقیقات امروزی خودنمایی می‌کند (۵۸) و در پرستاری نیز همچنان مطالعاتی بر مبنای این فلسفه طراحی می‌شوند (۵۹، ۶۰).

در زمینه مدیریت پرستاری، نزدیک به ۵۰٪ از تولیدات دانش مدیریتی با فلسفه اثبات‌گرایی بوده است (۳۹). با این حال، این رویکرد بیشتر با بوروکراسی‌های سنتی و سلسله‌مراتبی همراه بوده و شناخته می‌شود. بیمارستان‌ها در زمان غلبه این فلسفه گسترش یافتند و تئوری‌های سازمانی عمدتاً ناشی از اثبات‌گرایی هستند. این رویکرد بر نتایج قابل اندازه‌گیری و کارایی سازمانی توجه دارد اما بر ابعاد انسانی مراقبت تمرکز ندارد (۱۸) تأکید بر رویکردهای کمی در اثبات‌گرایی سبب می‌شود که از جنبه‌های شواهدمحور در مدیریت غفلت گردد (۶۱). علاوه بر این، بکارگیری از اثبات‌گرایی در مدیریت پرستاری می‌تواند وضعیت منفی شغلی پرستاران را در پی داشته باشد ولی با این حال، از سوی مدیران پرستاری تمایل زیادی به تغییرات سازمانی وجود نداشته است (۱۸).

نتیجه‌گیری

فلسفه اثبات‌گرایی به‌عنوان قدیمی‌ترین فلسفه در پرستاری بوده که در تمامی ابعاد آموزشی، بالینی، پژوهشی و مدیریتی

حرفه بکارگرفته شده است. کمک به آموزش، توسعه دانش، کمک به تصمیم‌گیری بالینی و جریان غالب در مدیریت ازجمله نقش‌های مهم آن در پرستاری می‌باشد. هرچند با محدودیت و چالش‌هایی در آموزش و پژوهش و نیز ضعف در مراقبت‌های کل‌نگر به‌دلیل درنظر نگرفتن ارزش‌های انسانی پیشنهاد به عبور از اثبات‌گرایی به‌سوی سایر مکاتب فلسفی توسط برخی پژوهشگران مطرح شده است. با این وجود، برخی دیگر از یافته‌ها بر عدم برتری بین اثبات‌گرایی با سایر رویکردهای فلسفی و ضرورت آگاهی پژوهشگران از نقاط ضعف و قوت هر رویکرد با دربر داشتن اهداف مورد نظر تأکید می‌ورزند. با توجه به این امر، انجام پژوهش‌های بیشتر در ارتباط با جایگاه اثبات‌گرایی و تحلیل مفهوم‌های مرتبط با این موضوع در حوزه‌های مختلف پرستاری پیشنهاد می‌شود.

ملاحظات اخلاقی

این پژوهش از نوع مروری-روایتی تکلیف درس فلسفه پرستاری دوره دکتری پرستاری بوده‌است و نیاز به اخذ کد اخلاق ندارد.

سیاسگزاری

بدین وسیله از تمامی افرادی که در تهیه و نگارش این پژوهش باری‌رسانند، به‌ویژه اساتید محترم گروه آموزشی پرستاری دانشگاه علوم توانبخشی و سلامت اجتماعی سپاسگزاری می‌گردد.

تضاد منافع

پژوهشگران عدم هرگونه تعارض منافع را اعلام می‌دارند.

References

1. Reed PG. Philosophical Issues and Nursing Science. Nursing Science Quarterly. 2018; 31 (1):31-5. <https://doi.org/10.1177/0894318417741101>
2. Ebrahimi S, Vahedparast H, Nooreddini A, Sadeghian E. The Role of Pragmatism Philosophy on Reducing the Gap Between Nursing Education and Clinical Nursing; A Scoping Review. Journal of Nursing Education (JNE). 2023;12(4):56-66.
3. Cheraghi F, Yousefzadeh MR, Goodarzi A. The role and status of philosophy in nursing knowledge, insight and competence. Journal of Clinical Research in Paramedical Sciences. 2019;8(2). <https://doi.org/10.5812/jcrps.90762>
4. faghihi a, fereidouni z, moradi y, emamzadeh ghasemi hs. Studies and Philosophical Thoughts in Iranian Nursing Sciences: A Meta Synthesis Systematic Review. Iranian Journal of Nursing Research. 2024; 19 (2):65-77.
5. Gilvari T, Rahgoi A, Zabolypour S, Rafiee Vardanjani L, Fallahi Khoshknab M. POSTMODERNISM: EVIDENCE-BASED PRACTICE IN NURSING: A

- NARRATIVE REVIEW. Nursing and Midwifery Journal. 2024;21(12):944-58. <https://doi.org/10.61186/unmf.21.12.944>
6. Younas A. Operationalist and inferentialist pragmatism: Implications for nursing knowledge development and practice. Nursing Philosophy. 2020; 21(4). <https://doi.org/10.1111/nup.12323>
 7. Yang CI, Lee LH, Tzeng WC. [The relationship between qualitative research and positivism]. Hu li za zhi The journal of nursing. 2008;55(5):64-8.
 8. Park YS, Konge L, Artino AR, Jr. The Positivism Paradigm of Research. Academic medicine : journal of the Association of American Medical Colleges. 2020;95(5):690-4. <https://doi.org/10.1097/ACM.0000000000003093>
 9. Landeros-Olvera E, Salazar-González BC, Cruz-Quevedo E. Influence of positivism on nursing research and practice. Index de Enfermeria. 2009;18(4). <https://doi.org/10.4321/S1132-12962009000400011>
 10. Ryan G. Introduction to positivism, interpretivism and critical theory. Nurse Researcher. 2018;25(4):14-20. <https://doi.org/10.7748/nr.2018.e1466>
 11. Wašti SP, Simkhada P, van Teijlingen ER, Sathian B, Banerjee I. The growing importance of mixed-methods research in health. Nepal journal of epidemiology. 2022;12(1):1175. <https://doi.org/10.3126/nje.v12i1.43633>
 12. Johnson M. Observations on positivism and pseudoscience in qualitative nursing research. Journal of advanced nursing. 1999;30(1):67-73. <https://doi.org/10.1046/j.1365-2648.1999.01050.x>
 13. Coleman P. An examination of positivist and critical realist philosophical approaches to nursing research. International Journal of Caring Sciences. 2019;12(2):1218-24.
 14. Closs, Cheater. Evidence for nursing practice: a clarification of the issues. Journal of advanced nursing. 1999;30(1):10-7. <https://doi.org/10.1046/j.1365-2648.1999.01043.x>
 15. Weaver K, Olson JK. Understanding paradigms used for nursing research. Journal of advanced nursing. 2006;53(4):459-69. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2006.03740.x>
 16. Salzmann-Erikson M. The intersection between logical empiricism and qualitative nursing research: a post-structuralist analysis. International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-being. 2024;19(1):2315636. <https://doi.org/10.1080/17482631.2024.2315636>
 17. Mohamadnejad F, Jahani S, Molavynejad S, Imani A. Positivism Epistemology Critique in Nursing Students Education. Education & Ethics In Nursing. 2022;11(3):103-10.
 18. Wilson D. Paradigms and nursing management, analysis of the current organizational structure in a large hospital. Healthcare management forum. 1992;5(2):4-16. [https://doi.org/10.1016/S0840-4704\(10\)61199-4](https://doi.org/10.1016/S0840-4704(10)61199-4)
 19. Pawlikowski P, Rico N, Van Sell S. Positivism: A concept analysis. 2018. <https://doi.org/10.15344/2394-4978/2018/284>
 20. Costa RRdO, Medeiros SMD, Pereira Santos VE, Feijão AR, Bosco Filho J, Araújo MSd. Positivism and complexity: interfaces and influences in the educational context in the undergraduate nursing program. Revista Baiana de Enfermagem. 2017;31(1).
 21. Whall AL, Hicks FD. The unrecognized paradigm shift in nursing: Implications, problems, and possibilities. Nursing Outlook. 2002;50(2):72-6. <https://doi.org/10.1067/mno.2002.121730>
 22. Holmes CA. Resistance to positivist science in nursing: An assessment of the Australian literature. International Journal of Nursing Practice. 1996;2(4):172-81. <https://doi.org/10.1111/j.1440-172X.1996.tb00049.x>
 23. Playle JF. Humanism and positivism in nursing: contradictions and conflicts. Journal of advanced nursing. 1995;22(5):979-84. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.1995.tb02651.x>
 24. Sweeney JF. The learner-centredness of two registered general nursing and two registered mental nursing courses as perceived by third-year nursing students. Journal of advanced nursing. 1990;15(10):1208-19. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.1990.tb01714.x>
 25. Mahara MS. A perspective on clinical evaluation in nursing education. Journal of advanced nursing. 1998;28(6):1339-46. <https://doi.org/10.1046/j.1365-2648.1998.00837.x>
 26. Wilkin K. A critical analysis of the philosophy, knowledge and theory underpinning mouth care practice for the intensive care unit patient. Intensive and Critical Care Nursing. 2002;18(3):181-8.

- [https://doi.org/10.1016/S0964-3397\(02\)00017-4](https://doi.org/10.1016/S0964-3397(02)00017-4)
27. Krishnan P. A philosophical analysis of clinical decision making in nursing. *Journal of Nursing Education*. 2018;57(2):73-8. <https://doi.org/10.3928/01484834-20180123-03>
28. Christensen M, Hewitt-Taylor J. From expert to tasks, expert nursing practice redefined? *Journal of clinical nursing*. 2006;15(12):1531-9. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2702.2006.01601.x>
29. Rosa WE. Healthcare Decision-Making of African-American Patients: Comparing Positivist and Postmodern Approaches to Care. *Nurs Sci Q*. 2019;32(2):140-7. <https://doi.org/10.1177/0894318419826255>
30. Chung MC, Nolan P. The influence of positivistic thought on nineteenth century asylum nursing. *Journal of advanced nursing*. 1994;19(2):226-32. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.1994.tb01075.x>
31. Bernardino GJDL. Beyond positivism and interpretivism: An invitation to political competency in nursing. *Nursing Inquiry*. 2023; 30(4):e12560. <https://doi.org/10.1111/nin.12560>
32. de Almeida AM, de Oliveira ER, Garcia TR. Nursingresearchandpositivism. *Revistada Escola de Enfermagem da U S P*. 1996;30(1):25-32. <https://doi.org/10.1590/S0080-62341996000100003>
33. Corry M, Porter S, McKenna H. The redundancy of positivism as a paradigm for nursing research. *Nursing philosophy : an international journal for healthcare professionals*. 2019;20(1):e12230. <https://doi.org/10.1111/nup.12230>
34. Rose P, Beeby J, Parker D. Academic rigour in the lived experience of researchers using phenomenological methods in nursing. *Journal of advanced nursing*. 1995;21(6):1123-9. <https://doi.org/10.1046/j.1365-2648.1995.21061123.x>
35. Özdemir NGD, Ağaçdiken S. Positivism and Nursing: The Effect of Positivist Paradigm on Nursing Science. *Akdeniz Nursing Journal*. 2022;1(2):71-6.
36. Clark AM. The qualitative-quantitative debate: moving from positivism and confrontation to post-positivism and reconciliation. *Journal of advanced nursing*. 1998;27(6):1242-9. <https://doi.org/10.1046/j.1365-2648.1998.00651.x>
37. Paley J. Positivism and qualitative nursing research. *Scholarly inquiry for nursing practice*. 2001;15(4):371-87; discussion 89-97. <https://doi.org/10.1891/0889-7182.15.4.371>
38. Wall S. Critical perspectives in the study of nursing work. *Journal of Health, Organisation and Management*. 2010;24(2):145-66. <https://doi.org/10.1108/14777261011047327>
39. Silva de Meneses A, Sanna MC. Research methods used in the production of knowledge on nursing administration. *Revista Eletronica de Enfermagem*. 2015;17(4). <https://doi.org/10.5216/ree.v17i4.34648>
40. Nestel D, Bearman M. Theory and simulation-based education: Definitions, worldviews and applications. *Clinical Simulation in Nursing*. 2015;11(8):349-54. <https://doi.org/10.1016/j.ecns.2015.05.013>
41. Hodges HF. Seeking Balance to Dialectic Tensions in Teaching Through Philosophic Inquiry. *Image: the Journal of Nursing Scholarship*. 1997; 29 (4):349-54. <https://doi.org/10.1111/j.1547-5069.1997.tb01054.x>
42. Hunter JL. Applying constructivism to nursing education in cultural competence: a course that bears repeating. *Journal of transcultural nursing : official journal of the Transcultural Nursing Society*. 2008;19(4):354-62. <https://doi.org/10.1177/1043659608322421>
43. Salsali M. Evaluating teaching effectiveness in nursing education: An Iranian perspective. *BMC Medical Education*. 2005;5(1):29. <https://doi.org/10.1186/1472-6920-5-29>
44. Herrera Velázquez MdR, Calderón Macías L, Macías Alvia AM, Macías Estrella AD, Sequera DM. The best paradigm for nursing research. *International Journal of Health Sciences*. 2022;6:1817-24. <https://doi.org/10.53730/ijhs.v6nS4.6483>
45. Rafiee-Vardanjani L, Fallahi-Khoshknab M, Rahgoi A, Zabolipour S, Gilvari T. Theory-practice gap in nursing based on pragmatism approach: a review study. *Education and Ethics In Nursing* ISSN: 2322-5300. 2022;11(3-4):61-73.
46. Rolfe G. Complexity and uniqueness in nursing practice: Commentary on Richards and Hamers (2009). *International Journal of Nursing Studies*. 2009;46(8):1156-8. <https://doi.org/10.1016/j.ijnurstu.2009.04.013>
47. Ward K, Hoare KJ, Gott M. Evolving from a positivist to constructionist epistemology

- while using grounded theory: Reflections of a novice researcher. *Journal of Research in Nursing*. 2015;20(6):449-62. <https://doi.org/10.1177/1744987115597731>
48. Pawlikowski P, Rico N, Van Sell S. Positivism: A concept analysis. *Int J Nurs Clin Pract*. 2018;5. <https://doi.org/10.15344/2394-4978/2018/284>
 49. Young SK. Evidence-based management: a literature review. *Journal of nursing management*. 2002; 10 (3):145-51. <https://doi.org/10.1046/j.1365-2834.2002.00309.x>
 50. Young SK. Evidence-based management: a literature review. *Journal of nursing management*. 2002; 10 (3):145-51. <https://doi.org/10.1046/j.1365-2834.2002.00309.x>
 51. STEVENSON C. Taking the pith out of reality: a reflexive methodology for psychiatric nursing research. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing*. 1996;3(2):103-10. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2850.1996.tb00070.x>
 52. Salzmann-Erikson M, Eriksson H. The rise of the avatar: Virtual dimensions of 'the human' in nursing science. *Nordic Journal of Nursing Research*. 2015;35(3):158-64. <https://doi.org/10.1177/0107408315589462>
 53. Ferguson H. An epistemological assessment of positivistic knowledge and humanistic knowing in medical care: Memorial University of Newfoundland; 2018.
 54. Ikram M, Kenayathulla HB. Out of touch: comparing and contrasting positivism and interpretivism in social science. *Asian Journal of Research in Education and Social Sciences*. 2022;4(2):39-49.
 55. Rolfe G. Towards a new model of nursing research. *Journal of advanced nursing*. 1994;19(5):969-75. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.1994.tb01176.x>
 56. Bally JMG. Viewing the art and the science of pediatric nursing through the lens of paradigms: The impact on hope for the future. *Journal for Specialists in Pediatric Nursing*. 2012; 17(3):215-25. <https://doi.org/10.1111/j.1744-6155.2012.00333.x>
 57. Persson J. Misconceptions of positivism and five unnecessary science theoretic mistakes they bring in their train. *International Journal of Nursing Studies*. 2010;47(5):651-61. <https://doi.org/10.1016/j.ijnurstu.2009.12.009>
 58. Yong WK, Husin MM, Kamarudin S. Understanding research paradigms: A scientific guide. *The journal of contemporary issues in business and government*. 2021;27(2):5857-65.
 59. Mwale OG, Mukwato PK, Makukula MK. Assessing the Levels of Clinical Reasoning Skills Using Self-Assessment of Clinical Reflection and Reasoning in Undergraduate Nursing Students: A Descriptive Comparative Study. *Open Journal of Nursing*. 2024;14(7):283-97.
 60. Dhanpat N, Manakana T, Mbacaza J, Mokone D, Mtongana B. Exploring retention factors and job security of nurses in Gauteng public hospitals in South Africa. *African Journal of Economic and Management Studies*. 2019;10(1):57-71. <https://doi.org/10.1108/AJEMS-10-2018-0311>
 61. Råholm M-B. Evidence and leadership. *Nursing Administration Quarterly*. 2009;33(2):168-73. <https://doi.org/10.1097/NAQ.0b013e3181a10da0>